

Bruisen — binden -boeien Bibliotheek
Lansingerland

Bibliotheeknota Lansingerland
Corsanr. T17.01654

Lansingerland
27 maart 2017
Marieke van Oudheusden

Inhoud

Hoofdstuk 1: Aanleiding en Context

Hoofdstuk 2: Relevante trends en ontwikkelingen

Hoofdstuk 3: Huidige situatie

Hoofdstuk 4: Toekomstvisie Bibliotheek

Hoofdstuk 5: Scenario's

Hoofdstuk 6: Conclusie, planning en financieel kader

1. Aanleiding en Context

Aanleiding

Op 31 januari 2013 stelde de gemeenteraad een nieuwe Kadernota vast voor het subsidiebeleid maatschappelijke ontwikkeling 2014-2018 en de bijbehorende financiële richtlijn. Deze Kadernota werd voor de bibliotheek uitgewerkt in de 'Kaders voor toekomstbestendig bibliotheekwerk' (T13.00821) met eenzelfde looptijd.

De kaders werden vooral ervaren als de richtlijn voor een belangrijke bezuiniging: de subsidie werd in 4 jaar met € 300.000,- structureel afgebouwd (een derde van het totale subsidiebedrag) en de focus voor de gesubsidieerde activiteiten werd verlegd naar jeugd en kwetsbare doelgroepen. Nu de Kadernota aan het eind van zijn looptijd is, zijn ook de bijbehorende kaders voor het toekomstig bibliotheekwerk per 1 januari 2018 toe aan een herijking.

Deze nota schetst de toekomstvisie voor de periode 2018-2021 en geeft alvast een richting voor de periode na 2021. In 2021 loopt in Berkel en Rodenrijs het huurcontract van de bibliotheek af. Het is daarom van belang om, in relatie tot de centrumontwikkelingen in Berkel en Rodenrijs, nu alvast na te denken over de ideale vormgeving en de ideale locatie waar de bibliotheek gevestigd wordt. Op een later tijdstip kan er een beslissing genomen worden over de rol van Bibliotheek in Berkel en Rodenrijs.

In juni 2015 zijn door inwoners van onze gemeente de allianties 'Behoud 't Web' en 'Cultuurhuis Bergschenhoek' opgericht. Beide allianties zijn gericht op de bundeling van culturele instellingen en culturele programmering. Deze ontwikkeling heeft tot gevolg dat de bibliotheek een afweging moet maken over de positie die de bibliotheek - als culturele partner- inneemt ten opzichte van deze initiatieven.

Totstandkoming van deze nota

In de cultuurnota Lansingerland 'bruisen, binden, boeien' (T17.0098) is de bibliotheek een van de grote spelers die eraan bijdraagt dat iedere inwoner van Lansingerland zijn of haar talenten kan ontwikkelen en kan meedoen in de samenleving. Deze nota is een concretere uitwerking van de positie van de bibliotheek zoals beschreven in de cultuurnota.

Deze nota is tot stand gekomen in samenwerking met de betrokken partijen. Het meerjarenbeleidsplan 2017-2021 van de bibliotheek Oostland dient als vertrekpunt. Daarnaast hebben er enkele verdiepende, beeldvormende activiteiten plaatsgevonden. De directeur van bibliotheek Oostland bracht in 2015 een werkbezoek aan de bibliotheek in Birmingham, een prachtig, iconisch gebouw ontworpen door de Nederlandse architect Francine Houben. In december 2016 brachten diverse gemeenteraadsleden, vertegenwoordigers van de historische verenigingen, de erfgoedcommissie en de bibliotheek, samen met een aantal ambtenaren een bezoek aan Gouda en Middelburg. In Gouda bleek uit de presentatie van de Chocoladefabriek hoe een bibliotheek zich als culturele partner kan positioneren midden in de samenleving. In Middelburg werden het Zeeuws Museum en De Drukkery bezocht. De laatste is een commerciële boekhandel die door middel van culturele programmering verbinding en ontmoeting bewerkstelligt. Dit doen zij bijvoorbeeld door het uitnodigen van schrijvers en bandjes in hun boekhandel.

In december 2016 is het burgerpanel bevraagd over cultuur in Lansingerland. Hieruit blijkt dat 58% van onze inwoners de bibliotheek bezoekt. Ruim een derde geeft aan dat zij een keer of vaker per week de bibliotheek bezoeken. Op de vraag of respondenten tevreden waren over het aanbod van culturele voorzieningen in de gemeente, bleek dat inwoners het meest positief zijn over de bibliotheek: ruim de helft geeft aan hier (heel) tevreden over te zijn.

Samen met de bibliotheek Oostland en de portefeuillehouder van Pijnacker-Nootdorp zijn er gesprekken gevoerd over de bibliotheek van de toekomst, waarin is verkend hoe in grote lijnen wordt gedacht over het bibliotheekwerk in de nabije toekomst, vanaf 2018, en wat de gedachten zijn over de bibliotheek in de verre toekomst (2024 en 2040).

Context

De bibliotheek is van oorsprong bedoeld om alle burgers in staat te stellen kennis te nemen van informatie en zo democratisch burgerschap gestalte te geven. Bibliotheken waren leeszalen waar bezoekers boeken, kranten en naslagwerken konden inzien. In de loop van de vorige eeuw is dit verschoven naar het uitlenen van boeken en later ook muziek en films.

De afgelopen decennia is landelijk een sterke terugloop zichtbaar van het aantal uitleningen bij bibliotheken. Ook loopt het aantal volwassenen dat lid is van een bibliotheek terug. Het aantal jeugdleden stijgt juist. Opmerkelijk is dat bij de bibliotheek Oostland de daling in de periode

2013 - 2015 (ca. 6 %) beduidend lager is dan de landelijke cijfers. Inmiddels is het aantal bezoekers weer aan het stijgen.

De aanschafprijs van boeken is gedaald en is er een digitale markt ontstaan voor tweedehands boeken. Er zijn inmiddels veel andere manieren om toegang te verkrijgen tot informatie. Door de opkomst van internet zijn informatie en boeken op andere manieren (zoals zoekmachines) en in andere vormen (zoals e-books) te verkrijgen.

De ontwikkeling van Bibliotheek.nl wordt door het Rijk aangeduid als de belangrijkste innovatie in de bibliotheeksector. Het streven is te komen tot één digitale bibliotheek waarin op zowel landelijk als Europees niveau wordt samengewerkt.

De maatschappelijke waardering van het ‘fenomeen’ bibliotheek is onverminderd hoog, blijkt uit onderzoek van de Koninklijke bibliotheek, juni 2015:

‘80 procent van de niet-bezoekers vindt dat de bibliotheek een plek is voor iedereen, ten opzichte van 84 procent van de bezoekers.’

Bibliotheekwet 2015

De bibliotheek is van de gesubsidieerde organisaties in het beleidsveld cultuur, de enige waarvoor gemeenten een wettelijk kader hebben. De wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob), kortweg de bibliotheekwet, is van kracht vanaf 1 januari 2015. De wet noemt vijf functies waaraan een openbare bibliotheek moet voldoen.

Die vijf functies zijn:

- ter beschikking stellen van kennis en informatie
- bieden van mogelijkheden voor ontwikkeling en educatie
- bevorderen van het lezen en het laten kennismaken met literatuur
- organiseren van ontmoeting en debat
- laten kennismaken met kunst en cultuur.

De primaire verantwoordelijkheid voor het in stand houden van bibliotheken wordt door de wet bij de gemeenten gelegd. Dit geeft de gemeenten ruimte om na te denken over de maatschappelijke bijdrage van de bibliotheek en wat het mag kosten. De rijksoverheid zorgt

voor toegang tot de digitale bibliotheek, terwijl de gemeenten verantwoordelijk zijn voor toegang tot de fysieke bibliotheek.

De bibliotheekwet is door de Vereniging Openbare Bibliotheken vertaald in het programma 'Route 2020'. Dit is een leidraad, waarbij alle bibliotheken gezamenlijk als netwerk een aantal taken oppakken.

Lokale context

Door de bezuinigingen vanaf 2013 zijn twee belangrijke maatregelen genomen. Ten eerste werden de vijf bibliotheken in Pijnacker-Nootdorp en Lansingerland (samen bibliotheek Oostland) die een min of meer gelijkwaardig dienstverleningsniveau hadden, omgevormd tot twee volwaardige bibliotheken met een producten- en dienstenaanbod dat alle kernfuncties en -taken van de bibliotheekwet biedt. Het betreft hier de bibliotheken Pijnacker en Berkel en Rodenrijs. De overige vestigingen werden service- of steunpunten of werden gehuisvest in scholen. Het producten- en dienstenaanbod richt zich bij deze vestigingen specifiek op focusgroepen. In samenspraak met de gemeenten en stakeholders zijn twee kerndoelgroepen benoemd, namelijk de jeugd tot en met 18 jaar en meer kwetsbare volwassenen in de breedste zin van het woord. Dit heeft ertoe geleid dat er nieuwe samenwerking ontstond met andere lokale sociaal-maatschappelijke partners, maar dat er ook veel activiteiten voor volwassenen zijn geschrappt, omdat ze niet kostendekkend waren.

Bibliotheek Oostland kent drie soorten vestigingen:

A-vestiging: volwaardige bibliotheekvestigingen met een producten- en dienstenaanbod dat alle kernfuncties en -taken van de bibliotheekwet biedt.

B-vestiging: Het producten- en dienstenaanbod richt zich bij deze vestigingen specifiek op focusgroepen. De collectie is beperkter van omvang en gericht op de doelgroep. In samenspraak met de gemeenten en stakeholders zijn twee kerndoelgroepen benoemd, namelijk jeugd tot en met 18 jaar en kwetsbare volwassenen in de breedste zin van het woord.

C-vestiging: Ook deze vestiging richt zich specifiek op een bepaalde groep. In omvang is de c-vestiging kleiner dan de b-vestiging.

Bij de bezuinigingsmaatregelen heeft de bibliotheek bewust gekozen voor het versterken van de activiteiten voor de prioriteitsgroepen, zoals het taalhuis en het programma Digisterker. In samenspraak met beide gemeenten is ervoor gekozen om minder “stenen” aan te bieden en meer dienstverlening te ontwikkelen. Ook zijn er meer vrijwilligers aangetrokken om de dienstverlening op allerlei gebied te ondersteunen. Personeel is de drijvende kracht achter de dienstverlening.

Achteraf is het de vraag of de eenzijdige focus op de prioriteitsgroepen de richting was die in 2013 beoogd werd in de ‘Kaders voor het toekomstig bibliotheekwerk’. We zien ook een verschraling vanwege deze eenzijdige focus. Mede gelet op de groei van onze gemeente de komende jaren is de conclusie dat we een bibliotheek willen die aantrekkelijk is voor al onze inwoners: jong, oud, kwetsbaren en zelfredzamen.

Relatie met de Cultuurnota

Inmiddels is een nieuwe cultuurnota ‘bruisen, binden, boeien’ verschenen. De nota is tot stand gekomen in dialoog met de samenleving. In de gesprekken met inwoners is naar voren gekomen dat cultuur en educatie hoger op de agenda moeten en de identiteit van Lansingerland meer dan op dit moment aandacht moet krijgen. In de debatten werd duidelijk dat de bibliotheek een min of meer vanzelfsprekende positie heeft als het gaat om cultuur en om cultuureducatie. En dat de rol van de bibliotheek daarbij groter mag zijn dan op dit moment het geval is.

2. Relevante trends en ontwikkelingen

De economische recessie van de afgelopen jaren heeft een belangrijke stempel gedrukt op de bestedingsruimte van openbare bibliotheken in het algemeen. Hierdoor hebben bibliotheekorganisaties de broekriem noodgedwongen aangehaald. Naast die bezuinigingen leeft bij gemeenten steeds de vraag: Wat gebeurt er met de bibliotheken als straks alles digitaal is? Gaat dat echt gebeuren? En zo ja, willen mensen dan überhaupt nog boeken lenen? Voor de bibliotheek is het aanbod van fysieke en digitale materialen gelijkwaardig aan elkaar. De uitleenwerkzaamheden zijn slechts een derde van het werk.

Maatschappelijke organisaties in sectoren als zorg en welzijn en cultuur worden steeds meer gevraagd om verantwoording af te leggen. Die verantwoording leunt steeds meer op de verwachting dat instanties die overheidsgeld ontvangen hun meerwaarde voor de samenleving moeten kunnen aantonen. De legitimiteit van organisaties in deze sectoren is niet meer vanzelfsprekend. Ook bibliotheken ontsnappen niet aan de groeiende vraag om verantwoording en legitimering. Er is behoefte aan een meer 'evidence-based cultuurbeleid' en een beter inzicht in de maatschappelijke waarde van openbare bibliotheken. Deze inzichten kunnen vervolgens worden ingezet om beleidsverbetering te realiseren. Inzicht in opbrengsten geeft immers weer in hoeverre missies en inhoudelijke doelen worden bereikt en op welke vlakken bijgestuurd dient te worden.

(Bron: De maatschappelijke waarde van de openbare bibliotheken in Nederland)

Los van deze ontwikkelingen zijn er in de afgelopen jaren grote veranderingen te zien die gevolgen hebben voor het functioneren van bibliotheken in het algemeen:

- Met de komst van de e-reader is de vraag naar fysieke boeken afgenomen (bij bibliotheek Oostland is er juist meer vraag naar jeugdboeken en minder vraag naar boeken voor volwassenen);
- De bibliotheken hebben in het algemeen minder uitleningen (bij bibliotheek Oostland nemen de uitleningen juist toe, fysiek en digitaal);
- Digitalisering en ontlezing lijken hand in hand te gaan (momenteel stijgt het leesgedrag onder de jeugd, dit komt doordat scholen meer zijn gaan insteken op goed taalonderwijs);

- Er zijn alternatieven voor de bibliotheek: opkomst van vrijwillig gerunde (buurt)leeszalen, ruil-initiatieven, mini-biebs en boekenkasten op openbaar toegankelijke plekken. Deze alternatieven zijn geen volwaardige bibliotheken, dit zijn alternatieven voor uitleenpunten. Veelal zijn ze overigens van bibliotheken zelf of werken ze met bibliotheken samen. De functie bibliotheek is veel breder dan uitlenen.

Ook de bibliotheek zelf is in de afgelopen jaren veranderd. De bibliotheek

- Is veel meer dan vroeger een ontmoetingsplaats
- Werkt samen met andere (sociale) ondernemers
- Is vaker onderdeel van een multifunctionele culturele accommodatie
- Functioneert als huiskamer, laagdrempelig waar iedereen welkom is voor het lezen van een krantje, koffie drinken
- Heeft ruimere openingstijden
- Is een laagdrempelige toegang tot cultureel aanbod en cultuur
- Speelt een belangrijke rol bij educatie: opkomst van schoolbibliotheek/bieb op school, bekostigd door het onderwijs.

“Dat bibliotheken een belangrijke economische rol spelen, wordt ook verondersteld in verschillende wetenschappelijke studies. Zo zouden ze ondersteuning bieden bij sollicitaties, trainen voor werktaken of het starten van een onderneming.”

(Bron: De maatschappelijke waarde van de openbare bibliotheken in Nederland)

Diverse maatschappelijke trends geven nieuwe aanknopingspunten voor het bibliotheekwerk of hebben gevolgen voor de taakopvatting van de bibliotheek:

- Het belang van kennis neemt toe:
Nederland wil een kenniseconomie zijn en streeft naar een toppositie op internationaal niveau. Een belangrijk kenmerk voor een kenniseconomie is dat burgers zich hun hele leven kunnen blijven ontwikkelen. Goed kunnen lezen is een voorwaarde voor volwaardige maatschappelijke participatie. In onze kennissamenleving is 80 procent van het werk gerelateerd aan lezen en schrijven.
- Mediawijsheid wordt onmisbaar om te functioneren in de samenleving:

Met de enorme groei van de wereldwijd geproduceerde digitale informatie groeit het belang om goed met die informatie te kunnen omgaan. Het gaat over technische vaardigheden en inhoudelijke vaardigheden als zoeken, selecteren en evalueren van informatie. Bij ouderen schort het nog vaak aan de technische vaardigheden en bij kinderen en tieners juist aan de inhoudelijk vaardigheden.

- **Digitalisering zet door:**

Er is een explosieve groei aan digitale content. In de huidige informatiesamenleving moet iedereen toegang hebben tot deze informatie.

- **Belang van netwerken neemt toe:**

Waar voorheen de samenleving was gestructureerd rondom instituten, is nu een verschuiving te zien naar structuren rondom het individu en de community (gemeenschap) buiten deze instituten om. In de huidige samenleving spelen onderlinge connecties, kennisdeling en samenwerking een steeds belangrijkere rol.

- **De participatiesamenleving:**

De eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid van de burger dient te worden gefaciliteerd en gestimuleerd.

- **Cultureel ondernemerschap:**

Er wordt steeds meer ondernemerschap verwacht van culturele instellingen.

- **Demografische krimp en urbanisatie:**

De bevolking krimpt in kleinere gemeenten, vooral aan de randen van Nederland, en groeit in steden. De verwachting is dat het aandeel 65-plussers in de bevolking toeneemt van 17% in 2014 tot 22% in 2025 en 25% in 2040. Op het platteland is en blijft het aandeel ouderen het hoogst: soms tot meer dan 30 procent van de lokale bevolking. Niet alleen de vergrijzing maar ook de ontgroening (minder jeugd) zal van vergaande invloed zijn op de lokale samenleving en het beleid van gemeenten.

De rol van de gemeente en de bibliotheek betreffende het bibliotheekwerk is duidelijk omlind. De gemeente is opdrachtgever vanuit de wettelijke taken. De bibliotheek geeft de inhoud vorm.

Commerciële bibliotheken

De laatste jaren zijn er (pseudo) commerciële bibliotheekorganisaties toegetreden tot de markt. Voorbeelden hiervan zijn Questum en Karmac Bibliotheek services. Zij bieden een specifiek doelgroep aanbod en zijn geen vervanger van de bibliotheek zoals wij die kennen. Zij bieden geen allesomvattend aanbod aan.

Cultuurcluster

Ook zien we de laatste jaren zien steeds meer cultuurclusters ontstaan: een verzameling van verschillende cultuurinstellingen waarin ieder zichtbaar en herkenbaar is én waar de specifieke eisen van alle belanghebbenden worden verenigd. Vaak aangevuld met horeca. In de meeste gevallen is de bibliotheek een van de centrale samenwerkingspartners. De voordelen van een dergelijk cluster zijn bijvoorbeeld het ontstaan van kruisbestuivingen door samenwerking, aantrekkelijkheid voor de inwoner en een bruisende broedplaats in de gemeente.

3. Huidige situatie

Bibliotheek Oostland verzorgt het bibliotheekaanbod voor 2 gemeenten: Lansingerland en Pijnacker-Nootdorp. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in het serviceniveau van de verschillende vestigingen. Berkel en Rodenrijs heeft een volwaardige A-vestiging boven de Jumbo (die er niet meer is) in de Nieuwstraat, Bleiswijk een B-vestiging in De Snip aan de Dorpsstraat, met minder service en beperktere openingstijden. Bleiswijk wordt een C-vestiging om het laatste stuk van de bezuiniging te halen. In Bergschenhoek is de locatie aan de Notaris Kruytstraat opgeheven. In het derde kwartaal 2017 start de bibliotheek samen met Welzijn Lansingerland in De Stander, Emmastraat. Op deze locatie is sprake van een doelgroepenbibliotheek, net als op de vijf verschillende scholenclusters in Bergschenhoek, waar de bibliotheek een aanbod heeft dat is afgestemd op de leerlingen.

De bibliotheek speelt zowel in Lansingerland als in Pijnacker-Nootdorp een rol in het sociaal-maatschappelijke domein, zoekt samenwerking met andere sociaal-maatschappelijke organisaties en focust daarbij vooral op jeugd en kwetsbaren.

De inzet voor (minder zelfredzame) volwassenen heeft afgelopen jaren, dankzij afspraken met beide gemeenten, een enorme vlucht genomen. Dit zal de komende jaren zo blijven. De activiteiten richten zich op bestrijding van laaggeletterdheid en het vergroten van de mediawijsheid. Met het Taalhuis Oostland, dat inmiddels 3 fte telt, heeft de bibliotheek de aanpak van laaggeletterdheid in haar programma verankerd. Met het Digisterker-programma 'Werken met de e-overheid' biedt de bibliotheek samen met Seniorweb digivaardigheids cursussen aan voor inwoners van de gemeenten.

Een aantal "op het oog losstaande" organisaties zoals bijvoorbeeld speel-o-theek de Vlieger, Seniorweb en de AvondAcademie horen bij de bibliotheek, waarbij de bibliotheek de functie heeft van aanjager en begeleider waar de burgers zelf voor de uitvoering zorgen. Daarnaast zet de bibliotheek zich landelijk steeds meer in door convenanten met de Belastingdienst en het UWV te sluiten.

De afgelopen jaren heeft het Rijk veel geïnvesteerd om laaggeletterdheid te voorkomen en bestrijden. Denk aan programma's als 'Tel mee met taal' en de financiële steun aan de Stichting Lezen en Schrijven. Het Rijk heeft de bibliotheken als lokale partners een belangrijke rol gegeven in de aanpak van laaggeletterdheid.

Afgelopen jaren is een enorme verschuiving geweest in werkzaamheden van de bibliotheek. Vooral educatie (98% van de scholen in Lansingerland maakt gebruik van de bibliotheek) en diensten als het Taalhuis hebben een enorme vlucht genomen. Vroeger werkten de meeste medewerkers in de uitleen.

Specifiek aanbod voor niet-kwetsbaren is, als gevolg van de bezuinigingen, verdwenen. Nu sinds 2015 de nieuwe bibliotheekwet van kracht is, met vijf taken, rijst de vraag of Bibliotheek Oostland in de toekomst de focus kan verleggen en wat dat vraagt voor de taakopvatting en de huisvesting.

Het huurcontract van de vestiging in Berkel en Rodenrijs loopt in 2021 ten einde. Hoewel de bibliotheek deze locatie zelf huurt en de gemeente - officieel - geen bemoeienis heeft met de keuze voor de vestigingsplek, hebben wij Bibliotheek Oostland gevraagd om nu alvast na te denken over de ideale fysieke locatie(s) van de vestiging(en) van de bibliotheek in de kern(en) van Lansingerland.

Overzicht vestigingen en bibliotheekpunten in de gemeente Lansingerland en openstelling (april 2017)

<i>Plaats</i>	<i>Locatie</i>	<i>Openstelling per week</i>
Berkel en Rodenrijs	Zelfstandige vestiging	57
Bergschenhoek	Bibliotheekpunt	16 (36 uur vanaf inhuizing de Stander)
Bergschenhoek	Driesprong (school)	8
Bleiswijk	Zelfstandige vestiging	16

Op diverse locaties in de kinderopvang is een Boekstart gevestigd. Dit is een (voor)leeshoek ingericht door de bibliotheek en er worden pedagogisch medewerkers opgeleid in interactief voorlezen tot voorleescoördinator.

Aantal leden 2012 - 2016

<i>Jaartal</i>	<i>Aantal leden</i>	<i>Aantal inwoners</i>
2012	12.464	56.612
2013	12.362	57.137
2014	11.738	58.141
2015	11.298	59.032
2016	11.895	60.042

Aantal uitleningen en verleningen 2012 - 2016

<i>Jaartal</i>	<i>Aantal uitleningen</i>	<i>Aantal verleningen</i>
2012	267.313	97.244
2013	258.579	98.344
2014	243.973	94.923
2015	214.586	87.826
2016 totaal LL en P-N	387.079	153.794

Het aantal leden van de bibliotheek is de laatste jaren afgenomen, net als het aantal uitleningen. Dit is volgens de landelijke trend. De verwachting is dat het aantal fysieke uitleningen de trend van de afgelopen jaren volgt en verder daalt.

De gemeente Lansingerland verleent aan de bibliotheek jaarlijks een subsidie voor de instandhouding van een bibliotheekvoorziening voor jeugd en kwetsbare volwassenen. In 2017 bedraagt de subsidie € 620.580. Dit is omgerekend € 10,34 per inwoner. In 2015 hanteerde het Sectorinstituut Bibliotheken voor gemeenten met een inwoneraantal tussen 60.000 en 90.000 inwoners een bedrag van € 15,28 per inwoners. Dit is exclusief huisvestingskosten (gemiddeld 20%). (<http://www.bibliotheekmonitor.nl/trends-bibliotheken/organisaties-en-vestigingen/baten-en-lasten/item24>)

Met een bedrag van € 10,34 (inclusief kosten voor huisvesting) bevindt de gemeente Lansingerland zich dus ruim onder het landelijk gemiddelde voor kernen tussen de 60.000 en 90.000 inwoners.

4. Toekomstvisie bibliotheek

Lansingerland is een Vinexgemeente. Nu de crisis voorbij lijkt te zijn, de woningbouw weer in de lift zit en de plannen voor de herontwikkeling van het centrum van Berkel en Rodenrijs in voorbereiding, is dit het moment om serieus na te denken over de toekomstige vestiging van de bibliotheek.

In 2025 is Lansingerland een gemeente met ruim 70.000-75.000 inwoners en de verwachting is dat de trek naar de Randstad ook na die tijd aanhoudt. De vraag rijst of een bibliotheek die in zijn verschijningsvorm vooral aansluit bij de situatie van vóór Lansingerland (een vestiging in elke kern) het beste antwoord is op de geschetste ontwikkelingen of dat Lansingerland meer gebaat is bij een andere organisatie van het bibliotheekwerk met zijn vijf wettelijke kernfuncties (zie hoofdstuk 1).

De bibliotheek zal veel meer een rol krijgen om alle burgers vrije toegang tot informatie, kennis en cultuur te bieden, zodat zij zich bewust, kritisch en actief bewegen in de maatschappij. Kijkend naar het wettelijk kader dan kenmerkt de bibliotheek zich van oudsher door de drie klassieke kerntaken:

- leren
- lezen
- Informeren.

De commissie Cohen heeft in 2014 de bibliotheken tot 2025 de volgende opdracht gegeven: 'Lezen en toegang bieden tot informatie blijft de basis. Daarnaast is het de taak van de bibliotheek:

- een stimulerende leeromgeving te bieden
- een dynamische ontmoetingsplek te bieden.

Alles vanuit de verbondenheid met de lokale gemeenschap.'

De toegang tot digitale boeken wordt landelijk geboden door de Koninklijke Bibliotheek. De collectie e-books is via de Digitale Bibliotheek beschikbaar voor alle inwoners van Nederland. Het is aan de gemeente om te beslissen in hoeverre budget beschikbaar wordt gesteld voor ontmoeting en debat en voor kunst en cultuur; taken die de nieuwe Bibliotheekwerk per 2015 benoemd heeft naast de klassieke kerntaken.

Hoe ziet zo'n nieuw type bibliotheek er dan uit?

“Die moet laagdrempelig zijn. Een prettige ruimte waar je kan gaan zitten werken, studeren, lezen, met iemand anders van gedachten wisselen. Er worden cursussen gegeven, je kunt er op allerlei vlakken leren. Want de een wil een taal leren, een ander digitale vaardigheden ontwikkelen, de derde een bedrijf opzetten. We hebben een economie met steeds meer zzp'ers. Die vragen specifieke aandacht.”

“Zzp'ers kunnen namelijk eenzaam en alleen thuiszitten, maar dat is niet goed voor hen en ook niet voor de economie. Zij hebben een plek nodig waar ze kunnen werken, zich kunnen blijven ontwikkelen, andere mensen kunnen ontmoeten of bepaalde skills kunnen leren. Dat kan bij universiteiten of hogescholen, maar ook in de openbare bibliotheek of op een ontmoetingsplaats.”

“De gemeente moet zich ervan bewust zijn dat bibliotheken een belangrijke economische en maatschappelijke rol vervullen in de nieuwe bottom-up economie van zzp'ers en kleinschalige initiatieven. In plaats van te bezuinigen op bibliotheken, moet er juist in vernieuwing geïnvesteerd worden.

(Bron: Interview VersBeton met Francine Houben over Investeer in bibliotheken als de spil van de nieuwe stedelijke economie)

Cultuurhuis

Tegelijkertijd met deze nota wordt een nota over de definitie en uitwerking van cultuurhuizen gepresenteerd. In die nota wordt een cultuurhuis gedefinieerd als een plek waar het maken van kunst en cultuur centraal staat. Het zijn huiskamers van het dorp waar kunst, cultuur en horeca elkaar ontmoeten en versterken. Met als resultaat een creatief en verrassend aanbod op het gebied van kunst en cultuur in Lansingerland.

In een brainstormsessie met de bibliotheek Oostland (januari 2017) hebben we onderstaande verkenningen voor de toekomst ontwikkeld:

<u>Bibliotheek in 2018</u>	<u>Bibliotheek in 2021:</u>	<u>Samenwerking Bibliotheek in 2040:</u>
✓ Uitleeningen ✓ Taaltrainingen ✓ Educatie	✓ Uitleeningen ✓ Taaltrainingen ✓ Educatie met vraag vanuit het veld: bedrijven en scholen, maatwerk	✓ Uitleeningen ✓ Taaltrainingen ✓ Educatie: Meer vraag vanuit het veld
✓ Podium voor ontmoeting	✓ Podium voor ontmoeting en gastprogrammering	✓ Podium
✓ Leesbevordering ✓ Samenwerking ✓ Informatiebemiddeling ✓ Mediawijsheid	✓ Leesbevordering ✓ Samenwerking ✓ Informatiebemiddeling ✓ Mediawijsheid	✓ Leesbevordering ✓ Samenwerking met maatschappelijke organisaties en commerciële partijen, waardoor subsidiestromen veranderen
✓ Sociaal/cultureel centrum	✓ Sociaal/cultureel centrum, samenwerking met bijvoorbeeld filmhuis, theater	✓ Sociaal, culturele functie. Samenwerking met bijvoorbeeld filmhuis, theater. ✓ Verandering in gebruik gebouw ✓ Digitaal

Voor de periode 2018-2021 willen we ten minste de functionaliteiten aanbieden zoals die er nu zijn, op het gebied van openingstijden, aanbod en ontmoeting. In Berkel en Rodenrijs streven we ernaar om een cultuurhuis vorm te geven in relatie tot de centrumontwikkelingen.

De bibliotheek schrijft in haar meerjarenbeleidsplan 2018-2021:

“We hebben niet de pretentie om exact aan te geven waar we over vier jaar staan maar willen voldoende flexibiliteit behouden om met alle ontwikkelingen die van ons gevraagd worden mee te bewegen. Over 4 jaar wil de Bibliotheek het sociaal-cultureel hart van alle kernen bij beide gemeenten zijn. Waarbij in de ene kern de nadruk meer op cultuur kan liggen en bij de andere kern meer op het sociale aspect”

Voor de periode na 2021 streven we naar een cultureel centrum in iedere kern, waarbij per kern bepaald wordt waar de nadruk op ligt, zoals een huiskamer van het dorp, een broedplaats van makers en een trekpleister. Zoals de kernfuncties niet los van elkaar te zien zijn, zo staat de bibliotheek ook niet los van de omgeving. De bibliotheek heeft de samenwerking met anderen nodig. Binnen die samenwerkingsverbanden is de bibliotheek de autoriteit op het gebied van lezen, taal en mediawijsheid en zij zal dus actief activiteiten organiseren die taal-, lees- en mediavaardigheid versterkt. Op andere terreinen zal de bibliotheek activiteiten ondersteunen en/of aanjagen door faciliteiten (ruimte, collectie, computers, etc.) of vrijwilligers of netwerk in te zetten.

5. Scenario's

De samenleving verandert en dat heeft ook gevolgen voor de bibliotheek. De veranderingen vragen om een andere aanpak. We willen een goede bibliotheekvoorziening houden. Een die toekomstgericht is en een cruciale rol speelt in het cultuurdomein. In theorie kan er gekozen worden voor een van de onderstaande scenario's.

Scenario 1: Commerciële bibliotheek

Dit is een traditionele bibliotheek, maar los van het officiële bibliotheekstelsel*. De gemeente gaat een inkoopconstructie aan met een commerciële bibliotheekorganisatie, zoals bijvoorbeeld Karmac of Questum, waar bepaalde diensten voor bepaalde doelgroepen worden afgenomen.

Voorbeeld dienstverlening commerciële bibliotheek keuzepakketten:

Schoolbibliotheek

Mediawijsheid

Maatschappelijke bibliotheek

Een leven lang leren

Leestafels en ontmoeting

Bibliobus

Voordelen

Functioneert als de bekende bibliotheek: uitleen van boeken.

Nadelen

Er is een grote kans dat deze vorm verschraving betekent, omdat er per doelgroep of per dienst ingekocht moet worden. Hierdoor zal samenwerking met andere maatschappelijke instellingen in de gemeente niet of nauwelijks tot stand komen. Er wordt waarschijnlijk ook niet ingespeeld op lokale ontwikkelingen. Dit scenario kost minimaal hetzelfde als het huidige aanbod.

Scenario 2: Doorgaan op het huidige pad

De huidige bibliotheekvestigingen in Berkel en Rodenrijs en Bleiswijk blijven bestaan. Daarnaast zijn er vestigingen op de scholen en in de Stander in Bergschenhoek.

Voordelen

We weten waar we aan toe zijn, er is een volledig titelaanbod.

Nadelen

Er zijn nauwelijks activiteiten voor zelfredzame volwassenen, dit strookt niet met Lansingerland als aantrekkelijke leefgemeente. Bovendien heeft bibliotheek Oostland in dit scenario niet genoeg ruimte haar toekomstplannen waar te maken.

Scenario 3: Combineren met cultuurhuizen

De bibliotheek wordt zo mogelijk gecombineerd met het concept cultuurhuis. Berkel en Rodenrijs heeft een centrale vestiging die uitgroeit tot een cultuurhuis. Dit in relatie tot de centrumontwikkeling, waarbij ruimte is voor horeca en een filmhuis/theater (zoals Chocoladefabriek Gouda). Ook in Bleiswijk en Bergschenhoek is de bibliotheek zo mogelijk gekoppeld aan de cultuurhuizen en scholen.

Voordelen

Dit scenario levert de meeste levendigheid op. Er zijn activiteiten voor alle inwoners en er is veel ruimte voor ontmoeting. De centrale vestiging heeft een uitgebreid cultureel aanbod. Het is publieksgericht met bredere aantrekkingskracht op lokale inwoners. Er kan een sterk educatief programma op de scholen worden aangeboden.

Nadelen

Het kan zijn dat er voor bepaalde bibliotheekactiviteiten de inwoners naar een andere kern moeten. Dit scenario is duurder dan het huidige aanbod.

*stelsel-bibliotheken: traditionele bibliotheek-organisaties moeten aan diverse eisen voldoen om aangesloten te blijven op het landelijke 'stelsel' van openbare bibliotheken. Gemeenten zijn niet verplicht om hun bibliotheekfunctie te organiseren via een traditionele bibliotheekorganisatie die op dit 'stelsel' is aangesloten. (het belangrijkste voorbeeld van een traditionele stelsel-bibliotheek is het interbibliothecair leenverkeer)

et terug

Net terug

den/Lossen

VLHAMSLER BROODHUIS

Service Service

6. Conclusie, planning en financieel kader

Vanuit onze visie op de bibliotheek, het meerjarenbeleidsplan 2018-2021 van de bibliotheek Oostland en bovenstaand afwegingskader werken wij toe naar scenario 3: de bibliotheek in combinatie met cultuurhuizen. Dit scenario past binnen de groei van onze gemeente, sluit aan op de visie van de Bibliotheek Oostland en doet recht aan onze ambitie om de aantrekkelijkheid van Lansingerland te vergroten.

In overleg met de bibliotheek Oostland richten wij ons op de volgende planning:

- Opening cultuurhuis inclusief bibliotheek Bleiswijk: september 2017
- Opening bibliotheek in De Stander: september 2017
- Opening cultuurhuis inclusief bibliotheek Berkel en Rodenrijs: uiterlijk 2022

Wat betreft de financiën werken wij vanuit de volgende kaders:

- Voor bijdragen in investeringen in de gebouwen zal waar nodig financiële ruimte gemaakt moeten worden in de gemeentelijke begroting.
- Voor bijdragen in de inhoudelijke functies van de bibliotheek zal na overleg met bibliotheek Oostland worden bepaald welke financiële consequenties dit heeft.

De onderstaande richtbedragen gelden voor de uitwerking van de bibliotheek van de toekomst.

Financiën scenario's bibliotheek		a. Huidig	b. + terugbrengen naar bedrag 2012	c. ++ extra budget
	Bedragen	620	924	1.100

- a. Huidig budget
- b. Budget terugbrengen naar situatie voor de bezuiniging (2012)
- c. Budget van voor de bezuiniging (2012) plus extra om scenario 3 mogelijk te maken.